

EEN EUROPESE BENCHMARK INZAKE POLITIETOEZICHT

Bevindingen van het Vast Comité P op
zoek naar goede praktijken

*Vast Comité van Toezicht
op de politiediensten*

Luchtfoto: WIM ROBBERECHTS & Co

Bron: Kamer van volksvertegenwoordigers, foto gerealiseerd met medewerking van de Directie Luchtsteun van de federale politie.

INHOUD

1. INLEIDING	1
2. BENCHMARK	2
2.1 Doelstelling	2
2.2 Methodologie	3
2.3 Bezochte landen en organisaties	6
3. OVERZICHT	9
3.1 Democratisch politietoezicht	9
3.2 Onafhankelijkheid van de toezichthouder	12
3.3 Klachtbehandeling	13
3.4 Thematische onderzoeken	16
3.5 Strafonderzoeken (en schietincidenten)	17
4. GOEDE PRAKTIJKEN, INTERESSANTE VASTSTELLINGEN VANUIT DE CONTEXT COMITE P	18
4.1 Klachtbehandeling	18
4.2 Toezichtsonderzoeken	20
4.3 Strafonderzoeken	23
4.4 Hrm	25
5. BESLUIT	27
6. LIJST MET AFKORTINGEN GERELATEERD AAN DIT VERSLAG	29

1. Inleiding

1. In 2018 bestond het Vast Comité van Toezicht op de politiediensten en dus ook de Dienst Enquêtes 25 jaar. Deze verjaardag werd op gepaste wijze gevierd met een academische zitting in de Kamer van volksvertegenwoordigers.
2. Doorheen de jaren kende het Vast Comité P tal van veranderingen en evoluties waarbij o.m. zijn bevoegdheidsgebied werd verruimd. In dezelfde periode onderging het Belgische politiebestedel een grote en enkele kleinere hervormingen.
3. Hoewel het vaststaat dat de politie erg haar best doet om met de beschikbare middelen een zo goed mogelijke politiezorg te voorzien en een grote meerderheid van politieambtenaren het vertrouwen van de bevolking waard is, hebben de afgelopen jaren aangetoond dat onafhankelijk politietoezicht meer dan ooit nodig blijft. Niet het minst omdat dergelijk toezicht ook bijdraagt tot het vertrouwen van de bevolking in politie.
4. Om dit toezicht op een hoogstaand professioneel niveau te kunnen blijven uitoefenen, streven het Vast Comité P en de Dienst Enquêtes naar een permanente perfectionering van de eigen werking. Tijdens de verschillende uiteenzettingen ter gelegenheid van de academische jubileumzitting bleek overigens dat er in die kwarteeuw politietoezicht op dit vlak eveneens reeds tal van zaken werden verwezenlijkt, maar ook dat er ruimte voor verbetering blijft.
5. Daarom leek dit jubileum een gepast moment om nieuwe inzichten te verwerven door over de grenzen te kijken en een benchmark te organiseren met instanties die in een selectie van Europese landen toezicht en controle uitoefenen op politie¹. Eind 2017 werd er gestart met de voorbereiding en vond een eerste bezoek aan de Franse toezichthouders plaats. In de loop van 2018 volgde dan het merendeel van de andere contacten, met nog een laatste bezoek in maart 2019.
6. Onderstaande tekst bevat een beknopte samenvatting van het eindrapport inzake de resultaten van deze benchmark. Het doel en de gehanteerde methode worden erin toegelicht en er wordt een kort overzicht gegeven van de bezochte landen en diensten en van de domeinen inzake politietoezicht waar de bezochte instellingen actief zijn. Vervolgens worden een aantal interessante vaststellingen toegelicht. Een korte conclusie sluit het geheel af.

.....

¹ In de brede zin en op basis van de bevoegdheden van het Comité P, dus niet alleen de politiediensten als dusdanig, maar ook diensten of functionarissen met politiebevoegdheden.

2. Benchmark

2.1 Doelstelling

7. Deze benchmark heeft tot doel om bij de bezochte instanties nieuwe inzichten te verwerven over hoe onderzoeken in een politie(toezicht)context worden gevoerd. Waarom en hoe welke thema's worden onderzocht en tot welke resultaten en mogelijke impact dit leidt.
8. Het Vast Comité P wil met deze toetsing bij en dankzij de medewerking van deze buitenlandse toezichthouders ook investeren in en bijdragen tot een verdere uitbouw van Europese en internationale netwerken met homologe organisaties en instituten.
9. In de toekomst zou dit desgewenst kunnen resulteren in de uitwisseling van kennis c.q. 'goede praktijken' over onderzoeksthema's en daarbij gebruikte onderzoeksmethoden. Het doel ervan is de effectiviteit, efficiëntie en beoogde impact van zulke onderzoeken te verhogen. Ook gezamenlijke activiteiten, opleiding of mogelijk zelfs een gezamenlijke opzet van onderzoeken in de betrokken landen wordt op termijn als een mogelijke uitkomst van deze oefening beoogd.
10. Vandaar de keuze voor een bij uitstek praktische invalshoek. Er werd bewust niet gestreefd naar een eerder academische of rechtsvergelijkende benadering, hoewel dergelijke aanpak zeker interessante resultaten zou kunnen opleveren.
11. Vanuit de eigen achtergrond en historiek werd tijdens de benchmark vooral op die toezichts- en controleaspecten ingegaan die impact hebben op het functioneren van politie(functionarissen) ten aanzien van de mensenrechten, de relatie politie-bevolking (cf. *community policing*) en integriteit. Daarnaast werd inspiratie gevonden in de aanbevelingen en publicaties van diverse internationale instellingen die richtinggevend zijn voor de politiediensten en hun toezichthouders².
12. Gebaseerd op de principes aanbevolen door deze instellingen en op de eigen bevoegdheden, organisatie en ervaringen van het Vast Comité P en de Dienst Enquêtes werd een vragenlijst opgesteld m.b.t. thema's die tijdens een ontmoeting met de buitenlandse toezichthouders ter sprake werden gebracht. Deze vragenlijst werd eerder als een leidraad dan als een strikt gesprekskader beschouwd.

.....

² O.m. United Nations Office on Drugs and Crime (2011), *Handbook on police accountability, oversight and integrity*, Criminal Justice handbook series 2011, New York, 140p. en Council of Europe (2017), *Report On Police Oversight in the Council of Europe Countries*, Council of Europe Publishing, 72p.

2.2 Methodologie

13. Met het oog op de verbetering van onze eigen werking en vanuit de ambitie om in de toekomst kennis en informatie te kunnen delen en misschien zelfs te kunnen samenwerken met andere Europese toezichthouders werd ervoor geopteerd om voor deze benchmark twee benaderingen te hanteren. In eerste instantie werd een analyse uitgevoerd van de bij het Vast Comité P beschikbare informatie, van publieke op het internet beschikbare documentatie, gevolgd door een (beperkte) literatuurstudie. Vervolgens werd contact gezocht met verschillende toezichthouders met de vraag of wij een bezoek konden brengen aan hun instelling en of zij het nuttig achtten ook andere diensten of instellingen in hun land te bezoeken. Daarna vonden persoonlijke ontmoetingen plaats met de verantwoordelijken van de diverse instellingen.
14. De selectie van de bezochte landen gebeurde enigszins arbitrair, in ieder geval niet at random. In de keuze van de landen werd onder meer rekening gehouden met het feit dat verschillende auteurs³ eerder vaststelden dat er in Europa verschillende systemen van politietoezicht bestaan. Een aantal landen werd geselecteerd omdat reeds geweten was dat het politietoezicht er goed was uitgewerkt. Maar omdat deze kennis niet van alle landen voorhanden was, werd eveneens gekozen voor een selectie van landen met relatief uiteenlopende culturen en rechtssystemen en dus mogelijk ook een verschillende aanpak van politietoezicht.
15. Voorafgaand aan de werkbezoeken werd - samen met een toelichting over de werking van het Vast Comité P en de Dienst Enquêtes - telkens een vragenlijst overgemaakt aan de te bezoeken diensten. De medewerkers die de gesprekken uitvoerden gebruikten een iets uitgebreidere lijst met toelichting bij de vragen.
16. Volgende vragen vormden de leidraad van de gesprekken met de verantwoordelijken en vertegenwoordigers van de toezichthouders:

Finaliteit en doel van het toezicht en de controle

- 1) Waarom wordt er toezicht en controle op politie(bevoegdheden) uitgeoefend? Wat is het doel en de finaliteit van uw werkzaamheden?

.....

³ VERHAGE, A. (2012), Toezicht en Controle op politie in PAUWELS, L. & VERMEULEN, G. (eds) (2012), *Update in de criminologie VI: actuele ontwikkelingen inzake EU-strafrecht, veiligheid & preventie, politie, strafprocedure, prostitutie en mensenhandel, drugsbeleid en penologie*, p. 130-142 en FILSTAD, C. & GOTTSCHALK, P. (2011), Performance evaluation of police oversight agencies in *Policing and Society*, 21:1, 96-109.

- 2) Wat is de wettelijke en/of reglementaire basis om toezicht en controle uit te oefenen?
- 3) Wie zijn de opdrachtgevers/initiatoren van onderzoeken en op basis van welke criteria worden onderzoeken gestart?
- 4) Welke zijn de garanties voor de onafhankelijkheid van uw instelling en haar werkzaamheden?
- 5) Zijn er in uw land andere toezichthouders en welke is de relatie met deze andere instellingen/diensten?

Organisatie en uitvoering van het toezicht en de controle

Klachtbehandeling

- 1) Hoeveel klachten/aangiften worden jaarlijks ingediend?
- 2) Welke procedures worden gehanteerd inzake klachtenbehandeling en -onderzoek?
- 3) Welke informatie wordt voor, tijdens en na deze procedure(s) verstrekt aan de klager en aan de betrokken politieambtenaar en/of -dienst?
- 4) Welk instrumentarium hanteert u voor de beheersing van (de mogelijke interactie tussen) de diverse aspecten van een klacht (bv. strafrechtelijk versus tuchtrechtelijk, individuele versus structurele/organisatorische disfunctie, enz.)?
- 5) Wat zijn de bevoegdheden om de klachten te behandelen en de onderzoeken te voeren (bv. horen van politiemensen en getuigen, opvragen van documenten, plaatsbezoeken, enz.)?

Thematische onderzoeken - audits - ...

- 1) Wordt bij het toezicht op politiediensten een onderscheid gemaakt in de aard/benadering van de onderzoeken (bv. inspecties m.b.t. conformering aan normen/regels, audit, thematisch onderzoek, enz.)?
- 2) Op welke wijze gebeurt de themakeuze en de prioriteitstelling van de onderzoeken?
- 3) Welke zijn uw positieve/negatieve ervaringen met onderzoeksmethoden en -procedures?
- 4) Hoe verloopt de communicatie met de onderzochte dienst, met derden, met de opdrachtgever en met het publiek? Zijn er standaarden/afspraken rond transparantie van de onderzoeksmethodologie en/of -resultaten?

- 5) Worden onderzoeksresultaten (aanbevelingen) opgevolgd en zo ja, op welke wijze?

Strafonderszoeken

- 1) Voert u strafrechtelijke onderzoeken naar vermeende misdaden en wanbedrijven gepleegd door politieambtenaren? Zo ja, welke strafonderszoeken worden aan uw dienst toevertrouwd? Bestaan hiervoor criteria?
- 2) Voert uw dienst - in het geval van omvangrijke onderzoeken - alle onderzoeksdaten en -methoden autonoom uit of werkt u (systematisch) samen met andere diensten?
- 3) Voorziet u in een permanentiedienst?
- 4) Wordt - in het kader van vuurwapengebruik door een politieambtenaar - systematisch een onderzoek (dossier) geopend?
- 5) Worden - en zo ja, op welke wijze - via strafonderszoeken verkregen informatie en vaststellingen m.b.t. het functioneren van de politie gebruikt voor andere doeleinden in het kader van uw missie?

HRM

- 1) Welke profielen hebben de individuele toezichhouders/onderszoekers?
 - 2) Hoe verloopt hun aanwerving?
 - 3) Hoe wordt hun onafhankelijkheid en objectiviteit gegarandeerd?
 - 4) Hebben de medewerkers die strafonderszoeken uitvoeren nog andere taken, werken zij bv. ook mee aan audits?
 - 5) Zijn er specifieke (basis)opleidingen voor uw medewerkers?
17. Van de gesprekspartners werd niet verwacht dat zij een schriftelijk antwoord zouden bezorgen op alle vragen, deze vormden eerder een leidraad voor de gesprekken. Trouwens, slechts een beperkt aantal gesprekspartners antwoordde uitgebreid op deze vragen. De meesten hanteerden een eigen stramien om hun instelling voor te stellen. Het was dus niet mogelijk om enkel op basis van deze vragen een vergelijking te maken van alle bezochte landen. Dit gebeurde vooral aan de hand van de tijdens de bezoeken gevoerde gesprekken en verkregen inlichtingen (cf. verder in dit verslag).

2.3 Bezochte landen en organisaties

• Overzicht van de bezochte organisaties per land

18. In het kader van de benchmark werd door wisselend samengestelde delegaties een werkbezoek gebracht aan toezichthouders in acht Europese landen.
19. Opgemerkt wordt dat er in al de bezochte landen ook een instelling bestaat vergelijkbaar met het Rekenhof in België. Deze instellingen kunnen meestal zowel financiële als prestatie- of doelmatigheidsaudits uitvoeren. Deze Rekenhoven werden ter gelegenheid van deze benchmark niet bezocht.

Denemarken

Bezoek op 12, 13 en 14 februari 2018

Bezochte toezichthouders:

- Independent Police Complaints Authority (IPCA)
- The Danish Institute for Human Rights
- Director of Public Prosecutions (Rigsadvokaten)
- Danish National Police

Duitsland

Bezoek op 26 juni 2018 en 17 oktober 2018

Bezochte toezichthouders:

- Politie Land Hamburg
- Politie Land Bayern

Engeland (en Wales)

Bezoek op 14 en 15 juni 2018

Bezochte toezichthouders:

- Independent Office for Police Conduct (IOPC), voorheen IPCC

- Her Majesty's Inspectorate of Constabulary and Fire & Rescue Services (HMICFRS)
- Directorate of Professional Standards London Metropolitan Police (DPS) vergelijkbaar met een dienst intern toezicht intern de politiekorpsen.

Frankrijk

Bezoek 12 en 13 december 2017

Bezochte toezichthouders:

- Inspection générale de la police nationale (IGPN)
- Inspection générale de la gendarmerie nationale (IGGN)
- Inspection des services de douanes (IS)

Er was eveneens een onderhoud met de Procureur van de Republiek van Nanterre.

Le Défenseur des Droits werd ter gelegenheid van deze benchmark niet bezocht omdat er geregeld contacten mee worden onderhouden. Het betreft een belangrijke externe toezichthouder met een ruimere bevoegdheid dan politiediensten.

Italië

Bezoek op 15 en 16 mei 2018

Bezochte toezichthouder:

- Ufficio Centrale Ispettivo

Verder waren er contacten met vertegenwoordigers van het Ministero dell'Interno (dienst bilaterale betrekkingen), de Guardia di Finanza, de Polizia di Stato en het Comando generale dell'Arma dei Carabinieri.

Luxemburg

Bezoek op 30 november 2018

Bezochte toezichthouder:

- Inspection Générale de la Police (IGP)

Nederland

Bezoek op 20, 21 en 28 februari 2018

Bezochte toezichthouders:

- Inspectie Justitie en Veiligheid
- Nationale klachtencommissie
- Rijksrecherche
- Nationale Ombudsman
- Landelijke Centrum Commissies Toezicht Arrestantenzorg

Zweden

Bezoek op 8 en 9 april 2019

Bezochte toezichthouders:

- Politie, Special Investigations department (*Polisen, Avdelningen för särskilda utredningar*)
- Ombudsman (*Riksdagens Ombudsman*)
- *Separate Public Prosecution Office*
- Minister van Justitie

3. Overzicht

20. In dit hoofdstuk wordt een beknopt overzicht gegeven van de instellingen die in de bezochte landen zijn betrokken bij het politietoezicht, in het bijzonder voor wat betreft de uitvoering van klachtbehandeling, thematische en strafonderzoeken. Voorafgaand aan deze schematische synthese wordt kort stilgestaan bij enkele beschouwingen over politietoezicht in een democratische samenleving en over de neutraliteit en onafhankelijkheid van toezichthouders en onderzoekers.

3.1 Democratisch politietoezicht

21. In een democratische samenleving heeft de politie een belangrijke kerntaak te vervullen. Binnen de Belgische context blijkt dit o.m. uit het eerste artikel van de Wet op het politieambt waarin wordt benadrukt dat de politiediensten dienen te waken over de naleving van en bij te dragen tot de bescherming van de individuele rechten en vrijheden en tot de democratische ontwikkeling van de maatschappij.

22. Het arsenaal aan middelen, niet het minst het monopolie van geweld, waarover de politie beschikt, maakt dat een politieorganisatie en haar medewerkers een aanzienlijke macht hebben. Vanuit democratisch oogpunt is controle op het functioneren van de politie daarom even essentieel⁴. Dergelijke controle moet er mee voor zorgen dat de politie haar taken op een integere wijze uitvoert en haar macht op een rechtvaardige wijze aanwendt in het belang van de samenleving.

23. In een democratische maatschappij wordt die controlefunctie door verschillende belanghebbenden uitgeoefend. In eerste instantie door de politie zelf. Via de installatie van interne controlemechanismen en door in alle transparantie verantwoording af te leggen, ook over wat fout loopt, kan de politie permanent haar werking verbeteren, maar ook bijdragen tot het vertrouwen van de bevolking in de politie. Want de kwaliteit van politiewerk wordt ontegensprekelijk niet enkel beïnvloed door haar effectiviteit en efficiëntie, maar ook door haar legitimiteit.

24. Dat laatste is eveneens nauw verbonden met de aanvaarding door de politie van 'burger'-toezicht en zulk toezicht vereist transparantie. Bovendien zullen integere politieorganisaties minder problemen ondervinden om transparant verantwoording af te leggen.

.....

⁴ VERHAGE, A. (2012), Toezicht en Controle op politie in: PAUWELS, L. & VERMEULEN, G. (eds) (2012), *Update in de criminologie VI: actuele ontwikkelingen inzake EU-strafrecht, veiligheid & preventie, politie, strafprocedure, prostitutie en mensenhandel, drugsbeleid en penologie*, p. 130-142.

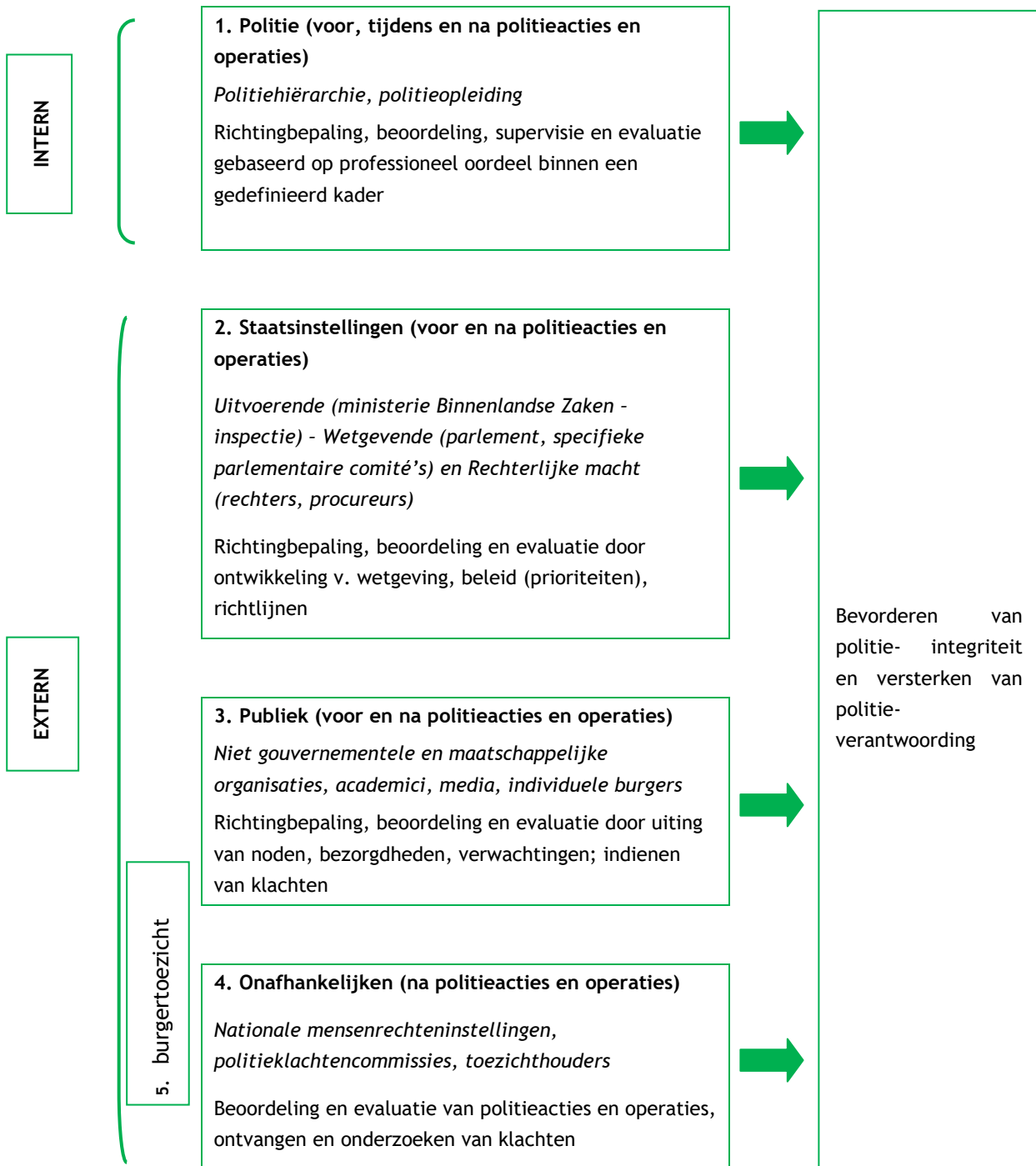
-
25. Politieverantwoording betekent aldus dat alle politieactiviteiten (van het gedrag van individuele agenten tot de politiestructuren, het politiebeleid en de -financiering) niet enkel het voorwerp uitmaken van interne controles en toezicht door overheden, maar eveneens dat deze onderhevig zijn aan beoordeling en evaluatie door burgers en civiele organisaties of instellingen⁵.
26. In brede zin bekeken, zijn politietoezichthouders inderdaad niet alleen verbonden aan de uitvoerende, de wetgevende of de rechterlijke macht, maar kunnen het ook mensenrechtenorganisaties, (burgerlijke) klachtencommissies of onafhankelijke ombudspersonen of -diensten zijn.
27. In een handboek over politieverantwoording, -toezicht en -integriteit geeft de UNODC⁶ een schematische voorstelling van de diverse actoren en instellingen die (moeten/kunnen) bijdragen tot het politietoezicht in een moderne complexe democratische omgeving.
Hieronder wordt dit overzicht hernomen (eigen vertaling).

.....
⁵ O.m.: OSCE (2008) Guidebook on Democratic Policing by the Senior Police Adviser to the OSCE Secretary General, <https://www.osce.org/spmu/23804>.

⁶ United Nations Office on Drugs and Crime (2011), *Handbook on police accountability, oversight and integrity*, Criminal Justice handbook series 2011, New York, 140p.

Een omvattend model van effectieve politieverantwoording (UNODC, p. 18), eigen vertaling

28. Ter gelegenheid van deze benchmark vonden ontmoetingen plaats met vertegenwoordigers van zowel politie als instellingen bedoeld in de

punten 2 en 4 van voormeld schema. Er werd dus zowel bij interne als bij externe toezichthouders naar nieuwe inzichten en goede praktijken gezocht.

3.2 Onafhankelijkheid van de toezichthouder

29. Als sluitstuk van een transparantiebeweging zagen in tal van landen (externe) toezichthouders het licht. Hoewel die - haast zonder uitzondering - allemaal hun onafhankelijkheid benadrukken, zijn veel van deze diensten en instellingen nog steeds op een of andere manier verbonden met de politie zelf of met de politieke verantwoordelijken voor de politie.
30. Verschillende auteurs en ook de UNODC hebben in dit verband aangegeven dat het toezicht vanuit de uitvoerende of de rechterlijke macht niet evident is omdat deze overheden vaak en soms intens en in moeilijke omstandigheden nauw moeten samenwerken met politie. De neutraliteit en onafhankelijkheid van het toezicht zouden hieronder kunnen lijden⁷. Mede daarom wordt toezicht op politie idealiter, en in een democratie de facto, niet door één, maar door diverse actoren uitgevoerd. Voorgaande figuur geeft hiervan een mooi overzicht.
31. De discussie rond de onafhankelijkheid van de politietoezichthouders beperkt zich niet tot de instellingen zelf, maar heeft ook betrekking op de onderzoekers die ze uitvoeren. Bepaalde auteurs spreken van een paradox die stelt dat enerzijds de politie niet kan onderzocht worden door de politie zelf en anderzijds dat alleen de politie in staat is om de politie te onderzoeken⁸.
32. Maar de discussie of onderzoekers bij toezichthouders dan wel of niet nog een link kunnen hebben met de politieorganisatie die ze controleren blijkt, op basis van analyses van arresten van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, ondergeschikt aan de wijze van uitvoering van dergelijke onderzoeken. Vanzelfsprekend dient te worden vermeden dat hiervoor onderzoekers worden ingezet die een link hebben met de onderzochte politiedienst, toch legt het Hof de nadruk op het belang van de kwaliteit

.....
⁷ GOOSSENS, F. en BERKMOES, H. (2018) Het CPT en de Belgische politie: als men maar genoeg blijft hameren op dezelfde nagels... in DAEMS T. en PARMENTIER S. (2018) *Europa waakt. Vrijheidsbeneming onder toezicht van het Europese antifoltercomité*; pp. 7-75.

⁸ PRENZLER, T. and RONKEN, C. (2001) Models of Police Oversight: A Critique in *Policing and Society: An International Journal of Research and Policy*, 11:2, 151-180.

van het onderzoek (snelheid van het starten van een onderzoek, doorlooptijd, adequaat, diepgaand en zorgvuldig)⁹.

33. Ter gelegenheid van onze benchmark werd niet nagegaan of de ene toezichthouder meer 'onafhankelijk' is of adequater, onafhankelijker onderzoek verricht dan de andere. Er werd ook geen definitie geconstrueerd om duidelijk te bepalen welke instelling echt kan beschouwd worden als onafhankelijk. Tal van factoren kunnen hierin meespelen, denk maar aan wie de toezichthouder controleert en/of betaalt en wie er deel van uitmaakt.

Bovendien speelt hier ook de vrijheid van spreken een rol. Zo zou vanuit een bepaalde invalshoek kunnen gesteld worden dat een instelling die verbonden is aan de uitvoerende macht, meer bepaald aan de minister verantwoordelijk voor politie, niet als volledig onafhankelijk kan worden beschouwd. Maar blijft deze stelling wel overeind als blijkt dat dergelijke instelling volledige vrijheid van spreken heeft die wettelijk is vastgelegd?

34. Deze weliswaar interessante discussie wordt in dit verslag dus niet verder uitgewerkt. Ze wordt hier wel vermeld, omdat er - vooral met betrekking tot hrm-aspecten - tijdens de bezoeken aan de buitenlandse instellingen werd gepeild naar een standpunt m.b.t. onafhankelijkheid van onderzoeken en onderzoekers. Zoals bij aanvang werd gesteld, is de gehanteerde insteek eerder praktisch van aard.

3.3 Klachtbehandeling

35. De tabel op de volgende twee bladzijden geeft een overzicht van de diensten die in de bezochte landen betrokken (kunnen) zijn bij de behandeling van (niet-strafrechtelijke) klachten t.o.v. de politie. Enkel in deze eerste tabel geven we - puur ter informatie en zonder enig verder waardeoordeel - de instellingen weer die klachten inzake politie behandelen en die organisatorisch volledig onafhankelijk zijn van de politie en van de uitvoerende macht (aangeduid met een asterisk).

.....
⁹ GOOSSENS, F. en BERKMOES, H. (2018) Het CPT en de Belgische politie: als men maar genoeg blijft hameren op dezelfde nagels... in DAEMS T. en PARMENTIER S. (2018) *Europa waakt. Vrijheidsbeneming onder toezicht van het Europese antifoltercomité*; pp. 7-75.

	Eerste aanleg	(mogelijkheid tot) Tweede lezing (beroep)
Denemarken	<ul style="list-style-type: none"> - Politie - Independent Police Complaints Authority* (I.P.C.A) (volgens bepaalde criteria) 	IPCA* (tweede lezing)
Duitsland	<ul style="list-style-type: none"> - Politie of bij het ministerie van Binnenlandse Zaken van de deelstaat (bondsland). Comité verzoekschriften¹⁰ 	
Engeland (en Wales)	<ul style="list-style-type: none"> - Politie (PSD) Mogelijkheid van lokale bemiddeling of lokaal onderzoek (na overleg met klager) - Independent Office for Police Conduct (I.O.P.C.)* (i.g.v. bepaalde ernstige aantijgingen) 	IOPC*
Frankrijk	<ul style="list-style-type: none"> - Politie : Police Nationale Gendarmerie Police Municipale - Inspection Générale de la Police Nationale (IGPN) - Inspection Générale de la Gendarmerie Nationale (IGGN) - Défenseur des Droits* 	

.....

¹⁰ Aan het parlement is een comité verzoekschriften (*Petitionsaussuchss*) verbonden en ook regionaal (verbonden aan de deelstaten) bestaan er dergelijke comités. Deze comités behandelen voorstellen, verzoeken en klachten van burgers in het algemeen en dus ook inzake politie. Deze dienst werd niet bezocht en voor zover kon worden nagegaan, behandelt de dienst erg weinig dossiers die te maken hebben met de dienstverlening van de politie. Deze comités zijn geen externe toezichthouders op politie, ze vervullen eerder een ombudsfunctie.

	Eerste aanleg	(mogelijkheid tot) Tweede lezing (beroep)
Italië	<ul style="list-style-type: none"> - Politie (intern toezicht) - Centrale Inspectie (l'Ufficio Centrale ispettivo) (geen formeel klachtenmanagement) 	Centrale Inspectie
Luxemburg	<ul style="list-style-type: none"> - Inspection Générale de la Police (IGP) 	
Nederland	<ul style="list-style-type: none"> - Nationale politie-eenheden Dienst VIK (veiligheid, integriteit en klachten) Informele (mogelijkheid tot bemiddeling) en formele procedure - Klachtencommissie* (finale beslissing bij politiechef) 	Nationale Ombudsman*
Zweden	<ul style="list-style-type: none"> - Politie - Riksdagens Ombudsman* 	

3.4 Thematische onderzoeken

36. Deze tabel geeft een overzicht van de diensten die ter gelegenheid van de benchmark werden bezocht en die bevoegd zijn om thematische onderzoeken m.b.t. politie uit te voeren. In de meeste landen voert de (leiding van de) politie ook zelf thematische onderzoeken uit in het kader van kwaliteitsverbetering. Deze diensten worden niet opgenomen in onderstaande tabel.

Denemarken	- Danish Institute for Human Rights (DIHR)
Duitsland	- Innenrevision ¹¹
Engeland (en Wales)	- Her Majesty's Inspectorate of Constabulary and Fire and Rescue Services (HMICFRS)
Frankrijk	- Inspection Générale de la Police Nationale (IGPN) (is sterk inspectiegericht, wel ook uitvoering van 'studies') - Inspection Générale de la Gendarmerie Nationale (IGGN) (cf. IGPN) - Défenseur des Droits
Italië	- Centrale Inspectie (l'Ufficio Centrale ispettivo)
Luxemburg	- Inspection Générale de la Police (IGP)
Nederland	- Inspectie Justitie en Veiligheid - Ombudsman (beperkt)
Zweden	- Riksdagens Ombudsman

.....
¹¹ Deze aan het voor politie bevoegde ministerie van de deelstaat verbonden dienst kan de effectiviteit en kwaliteit van de politie in de deelstaat beoordelen. Thematische onderzoeken als dusdanig werden nog niet uitgevoerd.

3.5 Strafonderzoeken (en schietincidenten)

37. Volgende tabel geeft een overzicht van de diensten die ter gelegenheid van de benchmark werden bezocht en die bevoegd zijn om - onder verantwoordelijkheid van de gerechtelijke overheden - strafonderzoeken uit te voeren waarin politieambtenaren zijn betrokken.

Denemarken	- Independent Police Complaints Authority (IPCA)
Duitsland	- In Duitsland zijn er voor zover bekend slechts drie deelstaten waar er een bijzondere afdeling van de politie belast is met onderzoeken t.o.v. politie, nl. Hamburg, Beieren en Bremen. Deze diensten maken deel uit van het politiekorps.
Engeland (en Wales)	- Politie - Independent Office for Police Conduct (IOPC)
Frankrijk	- Inspection Générale de la Police Nationale (IGPN) - Inspection Générale de la Gendarmerie Nationale (IGGN)
Italië	- Politie
Luxemburg	- Inspection Générale de la Police (IGP)
Nederland	- Rijksrecherche
Zweden	- Departement bijzondere onderzoeken (SU)

4. Goede praktijken, interessante vaststellingen vanuit de context Comité P

38. De leerrijke werkbezoeken aan de verschillende buitenlandse toezichthouders leverden tal van interessante inzichten op. Hoewel niet al deze praktijken snel toepassing zouden kunnen vinden in de dagdagelijkse werking van het Belgische politietoezicht, worden de meest opvallende of nuttig lijkende methodes hierna kort toegelicht. Dus ook diegene die op praktische, capaciteits-, culturele of legale bezwaren zouden (kunnen) stuiten.
39. Want naast een aantal relatief makkelijk te implementeren praktijken, worden inderdaad ook enkele methodes opgesomd waarvan de mogelijke toepasbaarheid op het eerste gezicht lijkt te botsen met het huidige wetgevende kader in ons land. Andere lijken minder in overeenstemming te brengen met onze gebruiken of organisatieprincipes. Toch bieden ook die laatste methodes zonder twijfel inspiratie voor innovatief denken en streven naar vernieuwing op (middel)lange termijn.
40. Een aantal van deze interessante praktijken worden - volgens de hiervoor in het overzicht gehanteerde ordening - in willekeurige volgorde weergegeven.

4.1 Klachtbehandeling

- **Vastleggen van termijnen inzake klachtbehandeling**

41. In verschillende landen zijn termijnen vastgelegd waarbinnen een klacht moet afgehandeld zijn en gelden termijnen voor het informeren van de klager en de betrokken politiemensen in diverse stadia van het klachtonderzoek. Dergelijke maximumtermijnen voor een klachtbehandeling zijn o.m. in Denemarken en Nederland bepaald.

- **Tussentijdse informatie aan klager**

42. In verschillende landen wordt de klager in meer of mindere mate op de hoogte gehouden van de evolutie van de ingediende klacht. Zo is in Engeland vastgelegd dat de klager op geregelde tijdstippen moet worden geïnformeerd m.b.t. de stand van zaken van het lopende dossier. Dit geldt niet alleen voor klachtbehandeling door de politie maar ook voor de toezichthouders.
43. Het Vast Comité P geeft enkel op het einde van de procedure feedback aan de klager of melder.

- **Maximumtermijnen waarbinnen een klacht kan ingediend worden**

44. Naast (bindende) termijnen voor de toezichthouder(s) zijn er landen waar de regel geldt dat een klacht binnen een bepaalde termijn na de feiten moet worden ingediend (bv. 6 maanden in Denemarken). In geval van zeer zwaarwichtige feiten kan daarvan afgeweken worden.
45. In België gelden geen beperkende termijnen. Dit is enkel het geval met betrekking tot de bijzondere procedure van de klokkenluiders.

- **Voorafgaand advies m.b.t. het indienen van een klacht**

46. In Denemarken kan een burger bij de toezichthouder terecht om zich voorafgaand te informeren over de mogelijkheid van een klacht.
47. Binnen de werking van de diensten van het Comité P is deze mogelijkheid niet structureel voorzien maar in de dagelijkse praktijk vervullen de klachtensectie en de Dienst Enquêtes via de permanentiediensten ook geregeld een dergelijke rol. Over deze dienstverlening wordt bij ons evenwel niet actief gecommuniceerd. En ook wie overweegt om een klacht in te dienen via de website van het Comité P krijgt op eenvoudige wijze informatie over de mogelijkheid om een klacht in te dienen.

- **Rechtstreeks doorsturen van klachten**

48. In Engeland wordt de overgrote meerderheid van klachten tegen politie in eerste instantie door de politie zelf behandeld. Er is vastgelegd welke klachten door de politie moeten worden gemeld aan de IOPC. Klachten die via de website van de toezichthouder IOPC worden gemeld worden trouwens automatisch doorgestuurd naar het betrokken politiekorps. Op deze wijze komt de klacht meteen bij het betrokken korps terecht en blijft de toezichthouder toch een overzicht behouden, inclusief de mogelijkheid tot analyse. Bovendien is duidelijk vastgelegd welke klachten niet door een politiedienst zelf kunnen worden onderzocht. Dergelijke werkwijze zou ook voor het merendeel van de Belgische klachten kunnen worden toegepast.

- **Mogelijkheid tot bemiddeling, informele procedure**

49. In een aantal van de bezochte landen kan er - onder bepaalde omstandigheden - aan informele klachtbehandeling worden gedaan. Hierbij staat de bemiddeling tussen klager en betrokken (politie)dienst centraal. In België kan de Algemene inspectie van de federale politie en van de lokale politie een bemiddelingsprocedure opstarten voor klachten betreffende feiten die geen misdrijf uitmaken.

• Publieke rapportering over klachtbehandeling

50. In alle landen worden door de politietoezichthouders statistische gegevens m.b.t. klachtbehandeling verspreid. Veel instellingen, ook de onze, publiceren rapporten en jaarverslagen waaruit de nodige lessen moeten/kunnen getrokken worden, maar in bepaalde landen gaat men verder. Daar wordt uitgebreid en vaak ook publiek gerapporteerd over klachtenbehandeling en over concrete (geanonimiseerde) gevallen. Dit is niet enkel transparant naar de bevolking toe, maar ook interessant voor politiemensen die aldus praktisch en concreet worden geïnformeerd. Een voorbeeld hiervan zijn de vernieuwde publicaties 'Learning the Lessons' die in Engeland worden gepubliceerd door de IOPC in samenwerking met o.m. The College of policing en andere instellingen.
51. Een ander voorbeeld van dergelijke informatie over slechte, maar ook goede praktijken is de communicatie door de Nederlandse Ombudsman. De Ombudsman verspreidt niet alleen het volledige rapport van dergelijk (klacht)onderzoek, maar vat het ook op een begrijpelijke manier samen in een nieuwsbericht op de website van de organisatie, wat de duidelijkheid en de transparantie ten goede komt.

4.2 Toezichtsonderzoeken

• Review ingebed in de onderzoeksmethodologie

52. In sommige landen bestaat er een (geformaliseerde) praktijk om voor de start van een onderzoek het onderzoeksplan, inclusief de voorziene methodologie aan de beoordeling te onderwerpen van collega's die niet bij het onderzoek betrokken zijn. Ook bij het inleveren van een ontwerp van eindverslag volgt vaak een review.
53. Onder meer in Nederland bij de Inspectie Justitie en Veiligheid bestaat deze gewoonte en wordt er bij bijzonder gevoelige of uitgebreide dossiers soms ook een beroep gedaan op een externe review.
54. De installatie van dergelijke interne review (*begeleidingscomité*) kan de professionaliteit en de kwaliteit van de thematische onderzoeken zeker ten goede komen. Zo'n comité zou - in een of andere vorm - ook nuttig kunnen zijn in alle fasen van een onderzoek. Maar zelfs een beperkte introductie van een vorm van begeleiding of toetsing - bijvoorbeeld in de fase van (de uitwerking van) het onderzoeksplan - zou reeds een kwaliteitsinjectie kunnen betekenen.
55. Het idee om een dergelijke interne of externe review te integreren in de procesbeschrijving toezichtsonderzoeken van het Vast Comité P werd reeds eerder geopperd en zal verder worden uitgewerkt.

- **Wederwoordprocedure (wederhoor of tegensprekelijkheid) bij thematische onderzoeken**

56. In een aantal landen, bijvoorbeeld in Nederland is het vaste gewoonte om de vaststellingen van een thematisch (toezichts)onderzoek voor te leggen aan de politiedienst die er het voorwerp van uitmaakt. Dit gebeurt voor de bekendmaking of publicatie, teneinde zekerheid te bekomen over de juistheid van de vaststellingen. Daarbij worden dan soms termijnen vastgelegd waarbinnen een gesprek met de verantwoordelijke politiechef moet plaatsvinden of waarbinnen deze haar of zijn bevindingen en opmerkingen kan bekendmaken. Dit vormt een goede praktijk. Indien dergelijke reacties of opmerkingen als dusdanig in een rapport zouden worden opgenomen, vereist dit vanzelfsprekend dat uit het rapport duidelijk blijkt dat het om een reactie van de onderzochte dienst of persoon gaat.

57. Sinds enige tijd wordt dergelijke ‘tegenspraak’ in vergelijking met het verleden meer systematisch toegepast in de onderzoeken van het Comité P.

- **Vastleggen van termijnen i.v.m. de uitvoering van thematische onderzoeken**

58. Zoals voor de klachtbehandeling, dienen een aantal toezichthouders ook inzake thematische onderzoeken termijnen te respecteren. Zo zijn er in bepaalde landen niet alleen termijnen vastgelegd waarbinnen een thematisch onderzoek dient afgerond te zijn, maar gelden ook bepaalde tijdstandaarden op andere vlakken. Zo is in Nederland bepaald dat een inspectierapport van de Inspectie Justitie en Veiligheid aan de betrokken overheid (bewindspersoon) moet worden overgemaakt. Deze heeft dan zes weken de tijd om het rapport openbaar te maken door het aan de Tweede Kamer te bezorgen, eventueel vergezeld van een inhoudelijke reactie. Indien de bewindspersoon dit niet doet binnen de voorziene termijn, dan kan de Inspectie het rapport openbaar maken door het op haar website te publiceren.

59. Voor de onderzoeken van het Vast Comité P gelden geen algemene dwingende of bindende termijnen van uitvoering. Evenwel voorziet elk onderzoeksplan in een vooropgestelde termijn waarbinnen het onderzoek zou moeten afgerond zijn. In bepaalde gevallen kan dit gebeuren in samenspraak met de opdrachtgever (bv. het parlement). Wat de verslaggeving van het Comité P aan het parlement betreft, voorziet de Wet¹² wel een aantal termijnen.

.....

¹² Wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten en op het coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse, BS 26.07.1991.

- **Mystery shopping**

60. In navolging van de reeds langer ingeburgerde gewoonte bij privébedrijven is er in ons land van overheidswege ook meer aandacht voor mystery shopping¹³. In Frankrijk (IGPN) en Engeland (HMICFRS) wordt bij het politietoezicht al langer gebruik gemaakt van deze techniek, meestal in aanvulling op andere methodes zoals publieksenquêtes. Mogelijk kan de toepassing van deze methode ook door het Vast Comité P als potentieel onderzoeksinstrument worden onderzocht en later geïntroduceerd.

- **Verbindingsofficieren**

61. Eveneens in Engeland en Wales beschikt de toezichthouder IOPC over verbindingsofficieren die geregeld (1x/maand) contact onderhouden met de politiekorpsen om het intern toezicht, inclusief klachtbehandeling te bespreken. Op deze fora worden ook de te trekken lessen besproken.

- **Directe samenwerking met het Rekenhof**

62. In de meeste landen wordt er ook financieel toezicht gehouden op de politiediensten door een instelling als het Rekenhof bij ons in België. In verschillende landen kan die instelling ook doelmatigheidsonderzoeken uitvoeren. In Italië werkt het Centraal Inspectiebureau voor zijn toezicht geregeld en rechtstreeks samen met het Italiaanse Rekenhof. Via permanent verzamelde cijfergegevens zouden disfuncties en slecht beheer door het Rekenhof snel gedetecteerd worden. Deze informatie wordt door de Inspectie dan aangewend in de analyse van de diensten waar een audit zal worden gestart.

63. Door de Dienst Enquêtes van het Comité P worden in het kader van de toezichtsonderzoeken contacten onderhouden met het Rekenhof en indien nodig werkafspraken gemaakt m.b.t. onderzoeksthematieken.

- **Bijhouden van een stuurbord inzake risico's**

64. De Duitse toezichthouders verwerken de verkregen informatie m.b.t. klachten en politiedisfuncties in een risicoanalyse. Deze gegevens worden verwerkt in een stuurbord dat steeds een actuele stand van zaken geeft m.b.t. politie zowel qua respect voor rechten en vrijheden als qua efficiëntie.

.....

¹³ De wet van 15 januari 2018 houdende diverse bepalingen inzake werk, BS 05.02.2018, schrijft in het Sociaal Strafwetboek bijzondere bevoegdheden in voor de sociaal inspecteurs met het oog op het opsporen en het vaststellen van inbreuken op de antidiscriminatiewetgeving (Art. 42/1 Sociaal strafwetboek). En ook de FSMA, de autoriteit voor financiële diensten en markten, een autonome openbare instelling die toezicht houdt op de Belgische financiële sector, kan aan mystery shopping doen (op basis van Art. 87 quinquies van de Wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten).

4.3 Strafonderzoeken

- **Een aanspreekpunt voor de toezichthouder bij het openbaar ministerie**

65. Verschillende politietoezichthouders beschikken in strafzaken over een vast aanspreekpunt op niveau van het openbaar ministerie (bv. het parket-generaal of een bijzonder parket). In vele andere landen is dit nog erg verspreid en afhankelijk van diverse factoren (regionaal of materiegebonden, ...). Verschillende argumenten pleiten in het voordeel van de installatie van een dergelijk vast aanspreekpunt, zoals de ontwikkeling van expertise, de verbetering van het informatiebeheer van misdrijven gepleegd door politiemedewerkers, de creatie van meer afstand tussen verdachte politiemensen en magistraten, de verhoging van de gelijkwaardigheid in de aanpak van diverse inbreuken gepleegd door politiemensen, enz. Mogelijk zou hier een taak kunnen weggelegd zijn voor het Belgische Federaal Parket¹⁴.

- **Ruimere bevoegdheid inzake corruptiebestrijding**

66. In bepaalde landen hebben politietoezichthouders op het vlak van corruptiebestrijding (door strafonderzoeken) een ruimere bevoegdheid dan enkel de leden van de politie. Zo doet bijvoorbeeld de Nederlandse Rijksrecherche ook onderzoek naar overheidsoptreden dat kan duiden op corruptie of ander strafbaar gedrag en kan zij ook onderzoek uitvoeren naar zaken waarin bijvoorbeeld magistraten betrokken zijn. Dit maakt het mogelijk om corruptiedossiers waarin niet alleen politieambtenaren betrokken zijn toch bij een zelfde onderzoeksdienst te behouden (zoals o.m. in Zweden en Nederland).

- **Integriteitstesten (Integrity testing)**

67. Een groot deel van de strafklachten tegen politiemedewerkers leidt niet tot een vervolging, ook niet op tuchtvlak. Dit is niet enkel omdat blijkt dat de betrokken politieambtenaar geen strafinbreuk beging, vaak worden strafklachten ook geseponeerd wegens gebrek aan bewijs. Daarom bestaat voor politietoezichthouders in diverse landen de mogelijkheid om integriteitstesten uit te voeren. Dit kan gaan van algemene of gerichte alcohol- en drugstesten bij politiemedewerkers tot het creëren van een goed voorbereide artificiële situatie die lijkt op een reële situatie waarin de politieambtenaar gewoon zijn voorziene ambtsplichten kan uitvoeren, maar waar er ook een integriteitsrisico is.

68. Een bekend voorbeeld van zo'n test werd niet uitgevoerd door een toezichthouder maar door een journalist. In de jaren 1970 liet een

¹⁴ Naar analogie van de bevoegdheden die aan dit parket zijn toegekend voor de militairen.

Amerikaanse journalist van ABC News 31 rollenspelers een ‘gevonden’ portefeuille met geld en identiteitsgegevens afgeven aan 31 politieagenten in Miami. 9 politieambtenaren hielden het geld voor zich en werden ontslagen en/of vervolgd¹⁵. Dertig jaar later werd de test door dezelfde zender opnieuw uitgevoerd in Los Angeles en New York. Toen kwamen alle portefeuilles wel bij de eigenaar terecht.

69. In heel wat (vooral Angelsaksische) landen worden integriteitstesten gebruikt door diensten intern toezicht van de politie of door andere toezichthouders. De meeste auteurs beschouwen het at random testen als weinig effectief, eerder contraproductief, maar de gerichte integriteitstest daarentegen wordt als heel waardevol bestempeld.
70. Een gerichte test wordt namelijk ingezet wanneer er ernstige aanwijzingen zijn dat een politieambtenaar een strafinbreuk zal plegen of in het verleden heeft gepleegd.
71. Een vaak voorkomend voorbeeld is de creatie van een opdracht tot huiszoeking. Daarbij wordt er een scenario ineengestoken waarbij een politieman - waartegen ernstige aanwijzingen zijn dat hij in het verleden reeds geld heeft gestolen (vb. enkele onbewezen klachten) - de opdracht krijgt om een huiszoeking uit te voeren in een appartement. Een som geld wordt verstopt in het appartement dat met videoapparatuur wordt geobserveerd. Hoewel het bij de politiediensten bekend is dat dergelijke testen kunnen worden uitgevoerd, worden bij ‘gerichte testen’ toch nog geregeld politiemensen op een misdrijf betrapt.
72. Ondanks legale, ethische en praktische bezwaren die deze controversiële methode bij ons ongetwijfeld altijd zal oproepen blijft het een potentieel interessant instrument als ultiem sluitstuk van een integriteitsbeleid. Bovendien gaat van dergelijke integriteitstesten als onderdeel van een bij de medewerkers gekend controlesysteem een preventief effect uit.

• Te trekken lessen uit strafonderzoeken

73. In Duitsland worden disfuncties die t.g.v. een strafonderzoek werden vastgesteld steeds op informele (prefect) of formele (ministerie van Binnenlandse Zaken) wijze gerapporteerd met de bedoeling, indien nodig, de nodige aanpassingen aan reglementering en/of procedures aan te brengen. In Zweden wordt elk uitgevoerd onderzoek na afsluiting van het

.....

¹⁵ Zie o.m.: ANECHIARICO, F. & SMITH, D. (2012), Twinning effectiveness and integrity: lessons from management reforms in the fight against police corruption in New York City, in: DE SCHRIJVER, A., KOLTHOFF, E., LASTHUIZEN, K., VAN PARYS, P. & DEVROE, E. (eds) (2012), *Integriteit en deontologie* (Cahiers Politiestudies (CPS) 24:3), Antwerp/Apeldoorn: Maklu, 240 p.

dossier en ongeacht het gevolg overgemaakt aan de politie met het oog op kwaliteitsbewaking en -verbetering.

74. Wanneer het Vast Comité P klachten ontvangt over feiten die een misdrijf uitmaken, worden deze overgemaakt aan de bevoegde gerechtelijke overheid. Het Vast Comité P verzoekt de gerechtelijke overheid om op de hoogte gebracht te worden indien na onderzoek blijkt dat er geen sprake is van een misdrijf, maar wel van een disfunctie.

- **Familierechercheur**

75. Wanneer iemand ten gevolge van een politietussenkomst overlijdt of ernstig wordt verwond, dan blijven de nabestaanden (of de slachtoffers zelf) vaak met vragen zitten. Diverse politietoezichthouders voorzien in dergelijke gevallen zelf in de contacten met die familieleden. Zo bijvoorbeeld beschikt de Nederlandse Rijksrecherche, naar analogie van de gewone politie, over een zogenaamde familierechercheur. Deze politiemans of -vrouw is niet betrokken bij het onderzoek van het incident en vormt het aanspreekpunt voor nabestaanden, familieleden en slachtoffers. De familierechercheur vervult een brugfunctie tussen deze mensen en het onderzoeksteam. Deze rechercheur kan inzicht verstrekken in de werkwijze en procedures, rapporteren over de stand van zaken van een onderzoek en mensen bijstaan of correct doorverwijzen met hun vragen.
76. Hoewel de realisatie van een gelijkaardig initiatief binnen de Dienst Enquêtes P wegens enkele praktische beperkingen (capaciteit, kennis, ...) op korte termijn moeilijk lijkt, kan deze werkwijze een inspiratie vormen voor de Dienst Enquêtes. In ieder geval vereist dit aspect van het onderzoek van schietincidenten zonder enige twijfel de nodige aandacht.

4.4 Hrm

- **Onafhankelijkheid van de onderzoekers**

77. Zoals eerder in dit verslag werd aangehaald, werd tijdens de gesprekken gepeild naar de onafhankelijkheid van het statuut van de onderzoekers bij de toezichthouders. Daar waar het toezicht nog tot de politieorganisatie behoort, spreekt het voor zich dat de onderzoekers hun politiestatuut behouden en ook kunnen terugkeren naar de reguliere politie. Bij de inspectie van de Franse Rijkswacht zijn onderzoekers na vijf jaar dienst zelfs verplicht om een andere functie binnen de politie op te nemen.
78. Bij de toezichthouders die niet aan de politie zijn verbonden (bv. IPCA in Denemarken, de Rijksrecherche in Nederland) en waar er klacht- en strafonderzoeken worden uitgevoerd, verkiest men (een groot deel van) de onderzoekers te rekruteren uit de politie. Daarbij selecteert men enkel ervaren en liefst hoogopgeleide profielen die vervolgens vast worden

aangenomen bij de toezichthouder. Bijvoorbeeld in Denemarken kunnen onderzoekers in theorie altijd wel terugkeren naar de politie, maar in de praktijk gebeurt het hoogst zelden. Bij toezichthouders waar er eveneens aan thematisch onderzoek wordt gedaan, worden meer medewerkers aangenomen zonder politieachtergrond, toch heeft een (groot) deel van de onderzoekers bij de bezochte toezichthouders minstens een politieachtergrond.

79. In ieder geval zijn onze respondenten ervan overtuigd dat onderzoekers met ruime ervaring bij de politie zeer geschikt zijn om onderzoeken m.b.t. politie uit te voeren en dat het vooral de wijze van onderzoeken, de deontologische (onderzoeks)regels en het bijzonder statuut zijn die een onafhankelijk onderzoek moeten garanderen.
80. De Dienst Enquêtes van het Comité P beschikt zowel over onderzoekers die gedetacheerd zijn uit een politiedienst als over onderzoekers met verschillende achtergronden en opleidingen die vast verbonden zijn aan de instelling.

- **Permanente opleiding van de onderzoekers**

81. Bij alle toezichthouders wordt aandacht besteed aan een permanente vorming van de medewerkers. In Denemarken volgen de onderzoekers jaarlijks een opleiding bij de politie om hun kennis op peil te houden inzake richtlijnen en procedures in gebruik bij de politie. De Nederlandse Rijksrecherche overweegt om iedere rechercheur na vijf jaar dienst voor een langere periode (1 jaar) in een andere dienst te detacheren (bijvoorbeeld politie) om nieuwe ideeën en kennis op te doen.
82. In het kader van kennismanagement ontwikkelt de Dienst Enquêtes van het Comité P jaarlijks een opleidingsprogramma voor de medewerkers. De mogelijkheid van een stage is (voorlopig) niet expliciet voorzien.

5. Besluit

83. In België oefent het Vast Comité P ten dienste van het Belgische parlement reeds meer dan 25 jaar toezicht uit op het functioneren van de politiediensten. Vanzelfsprekend evolueerden de werkwijzen en methoden doorheen de jaren en omdat ook in andere Europese landen het politietoezicht verder werd uitgebouwd en geprofessionaliseerd, leek ons 25-jarig jubileum een geschikt moment om bij de buren een kijkje te nemen naar de organisatie en aanpak van het politietoezicht.
84. Met het oog op de verbetering en optimalisering van de eigen werking ging het Vast Comité P met deze benchmark in een selectie van landen onder meer op zoek naar nieuwe inzichten en goede praktijken in het politietoezicht. De invalshoek was dus praktisch van aard. Hierbij werd niet beoogd om een rechtsvergelijkende studie of een analysemodel van toezichthouders te realiseren. Wel werd op basis van praktische overwegingen vooropgesteld om een overzicht te bekomen van toezichthouders en hun werkwijzen.
85. Vanuit onze eigen werking werd vooral aandacht besteed aan klachtbehandeling in brede zin, aan de uitvoering van strafonderzoeken waarin politiemedewerkers zijn betrokken (inclusief schietincidenten) en aan wat wij thematische onderzoeken noemen.
86. Volgens de Verenigde Naties zijn bij het toezicht op politie noodzakelijkerwijs verschillende actoren betrokken. In eerste instantie vanzelfsprekend de politie zelf, maar daarnaast hebben diverse verenigingen, instellingen en autoriteiten een rol te spelen in de bewaking van de democratische, transparante en integere werking van de politiediensten.
87. Dat bleek ook uit de bezoeken aan toezichthouders in Denemarken, Duitsland, Engeland, Frankrijk, Italië, Luxemburg, Nederland en Zweden die tal van nuttige inzichten opleverden.
88. Vastgesteld werd dat er heel wat gelijkenissen te vinden zijn tussen de werking van al deze instellingen, maar dat er in Europa evenzeer verschillende systemen van toezicht op politie bestaan. Rekening houdend met de eigen context en onderzoeksprocedures werden in dit verslag vooral een aantal interessante praktijken uit het buitenland toegelicht die een inspiratie kunnen vormen voor de lerende organisatie die het Comité P wenst te zijn.
89. Een ander doel van de uitgevoerde benchmark vormde het aanhalen van de banden tussen de toezichthouders in de hoop in de toekomst nauwer te kunnen samenwerken. In eerste instantie wordt daarbij gedacht aan een

meer gestructureerde vorm van informatie-uitwisseling of samenwerking in het kader van onze thematische onderzoeken. Daarbij kan het nuttig zijn om voor bepaalde thema's inhoudelijke of methodologische kennis uit te wisselen. Ondertussen gebeurde dit reeds. Concreet werd ter gelegenheid van een op te starten thematisch onderzoek aan buitenlandse organisaties gevraagd of zij in een vergelijkbare thematiek bepaalde onderzoeken deden en of zij ons hierover enige nuttige info konden bezorgen. Bedoeling is deze werkwijze nog te herhalen en meer systematisch toe te passen.

90. Daarnaast zal het in de toekomst nuttig kunnen zijn en waarschijnlijk noodzakelijk blijken om meer concreet met buitenlandse toezichthouders samen te werken. Want terwijl de internationale politiesamenwerking steeds verder evolueert en uitbreidt, blijkt het internationaal, Europees politietoezicht - wanneer het gaat om concrete operationele politiesamenwerking tussen landen - niet of slechts beperkt geregeld. In tijden van JIT¹⁶, andere vormen van (recherche)samenwerking en van steeds meer toegepaste grensoverschrijdende politietechnieken (gecontroleerde leveringen, internationale achtervolgingen, ...) of internationale samenwerking op het vlak van openbare ordehandhaving kunnen en zullen de contacten met de buitenlandse toezichthouders in de toekomst hopelijk hun nut bewijzen.
91. Aldus kan en mag deze benchmark geen eindpunt zijn maar hopelijk een aanzet tot meer samenwerking tussen de toezichthouders met het oog op de verbetering van de eigen (samen)werking, maar vooral op een nog betere politiefunctie.

.....
¹⁶ Joint Investigations teams.

6. Lijst met afkortingen gerelateerd aan dit verslag

BLKA	Bayerisches Landeskriminalamt
BPP	Bereitschaftspolizeipresidium
CEO	Chief Executive Officer
CHAI	Comité d'harmonisation de l'audit interne
CJIB	Centraal Justitieel Incassobureau
CPS	Crown Prosecution Service
CTA	Commissie Toezicht Arrestantenzorg
DIE	Dezernat Interne Ermittlungen
DPS	Directorate of Professional Standards
DV&O	Dienst Vervoer en Ondersteuning (van gearresteerden)
EU	Europese Unie
HMICFRS	Her Majesty's Inspectorate of Constabulary and Fire & Rescue Services
iCOV	Infobox Crimineel en Onverklaarbaar Vermogen
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
ICVA	Independent Custody Visiting Association
IFACI	Institut Français de l'Audit et du Contrôle Internes
IGA	Inspection Générale de l'Administration (FR)
IGGN	Inspection générale de la gendarmerie nationale
IGP	Inspection Générale de la Police (Lux)
IGPN	Inspection générale de la police nationale
IOPC	Independent Office for Police Conduct
IPCA	Independent Police Complaints Authority
IPCC	Independent Police Complaints Commission
IR	Innenrevision
IS	Inspection des Services (de douanes)
LC	Landelijk Centrum
LKA	Landeskriminalamt
NOA	Nationella operativa avdelningen
P&O	Personeel en Organisatie
PEEL	Police Effectiveness, Efficiency and Legitimacy
PP	Polizeipräsidium
PSD	Professional Standards Department
PVA	Polizeiverwaltungsamt
RIS	Recherche, Informatie en Specialismen
Rtap	Regeling toezicht arrestantenzorg politie

SDSE	Service Déontologique et de Soutien aux Effectifs
SU	Avdelningen för särskilda utredningar
TCI	Team Criminele Inlichtingen
TSUA	Traitement relatif au Suivi de l'Usage des Armes
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime
VIK	Veiligheid, Integriteit en Klachten
VTE	Voltijdsequivalent